

MANIFEST SOBRE EL MONESTIR DE SANT ESTEVE DE BANYOLES

El monestir de Sant Esteve de Banyoles va ser fundat pels volts de l'any 812. Es tracta de la fundació benedictina més antiga al sud del Pirineu. A redós del monestir, els monjos van fer construir una xarxa de recs i la mota per tal d'aprofitar les terres vora l'estany i l'energia hidràulica dels salts i, d'aquesta manera, van propiciar el poblament de la zona. És per això que es considera que el monestir és l'origen de la ciutat de Banyoles.

Les dependències monacals (l'església, el claustre, la sala capitular, el refectori, les cel·les dels monjos, el palau de l'abat, etc.) van anar creixent i evolucionant amb el temps. El monestir ha tingut una llarga història amb períodes de poder i plenitud i altres d'accidentalitat i decadència. Els terratrèmols del segle XV i els conflictes bèl·lics dels segles XVII i XVIII el van afectar greument i va haver de ser reconstruït al segle XVIII. Va patir finalment les conseqüències de les exclaustracions, que culminarien en l'expulsió definitiva dels monjos, el 1835. El monestir va ser desamortitzat i va passar a mans de l'Estat i després a l'Ajuntament, que el 1863 el va cedir al bisbat de Girona perquè hi instal·lés la Casa Missió. Aquest nou ús va suposar una transformació radical de les edificacions, amb l'enderroc de part de les construccions de l'antic monestir.

A l'interior de l'església destaca el retaule gòtic de la Mare de Déu de l'Escala, del segle XV, d'una gran qualitat, obra de Joan Antigó. Al cor hi ha l'orgue, construït el 1758 per Josep Boscà, que es troba en molt mal estat de conservació. En una dependència del claustre es conserva l'arqueta de Sant Martirià, una peça mestra de l'argenteria gòtica catalana, obra dels orfebres gironins Francesc Artau, pare i fill.

L'any 2000, el bisbat de Girona va cedir a l'Ajuntament de Banyoles i al Consell Comarcal l'ús de la part que ara ocupa l'Arxiu Comarcal, per un període de noranta anys. Més tard, l'any 2015, el bisbat va cedir a l'Ajuntament l'ús de l'església, el claustre i altres espais per a finalitats culturals, per un període de vint-i-cinc anys.

Per encàrrec de l'Ajuntament de Banyoles, l'Institut Català de Recerca en Patrimoni Cultural va elaborar un Pla director del conjunt del monestir de Sant Esteve de Banyoles, que es va presentar el febrer de 2023. El Pla recomana que el conjunt del

monestir i el seu entorn esdevingui un eix històric i cultural obert a la ciutat, proposa adequar l'església i el claustre com a àmbits museïtzats i planteja convertir els jardins interiors en espais oberts, que serveixin d'articulació amb el sota monestir.

Malgrat ser l'origen de la ciutat, el monestir avui presenta un aspecte descarat, amb espais tancats a la ciutadania i amb greus dèficits estructurals.

D'acord amb les recomanacions del Pla i la situació actual de les dependències del monestir, i amb la voluntat de recuperar aquests espais per la ciutat, les entitats signats, representatives del teixit social i associatiu banyolí, manifesten:

1. El conjunt del monestir i el seu entorn ha d'esdevenir un eix històric, cultural i paisatgístic obert a la ciutat.
2. Les cessions fetes pel Bisbat a l'Ajuntament de Banyoles i al Consell Comarcal del Pla de l'Estany han d'esdevenir definitives.
3. L'església i el claustre s'han d'adequar com a àmbits museïtzats, on s'expliqui l'origen de la ciutat i la importància del monestir.
4. La revalorització patrimonial de les dues obres mestres de l'art gòtic català que conserva el monestir, el retaule de la Mare de Déu de l'Escala i l'arqueta de Sant Martí, ha de constituir un primer pas de la futura recuperació per a la ciutat de tot el conjunt monàstic.
5. Els jardins interiors han d'obrir a la ciutadania i esdevenir el gran espai verd del Barri Vell de la ciutat, que ajudi a cosir els barris circumdants amb el centre, d'acord amb l'eslògan impulsat per l'Associació de Veïns del Barri Vell: Volem que el monestir sigui el nostre jardí.
6. Tot l'espai del recinte del monestir s'ha de preservar, sense noves construccions.
7. Demanem als nostres representants al consistori banyolí que facin seves aquestes reivindicacions i que treballin per aconseguir-les. Estarem al seu costat.